

Opetuksen kriteerit ja arviointinäkökulmat

Liikunta-ala

ARVIOINTI- ALUE 1

1. Ohjauspalveluiden suunnittelu

4. Turvallisuus-asioiden hallinta

2. Materiaalitehokkuus ja päästöjen hallinta

3. Energiatehokkuus

5. Liiketoiminta ja yrittäjyys

KRITEERIT 15 ja 16
Työprosessin, työmenetelmien, välineiden ja materiaalien hallinta

ARVIOINTI- ALUE 2

1. Vastuullisuus ammattialalla

2. Kestävää kehitystä edistävä teknologia

3. Ammattialan historia ja toimintaympäristön muutokset

KRITEERIT 17 ja 18
Työn perustana olevan tiedon hallinta

ARVIOINTI- ALUE 4

KRITEERIT 22 ja 23
Opetusmenetelmät ja oppimispolku

3. Toimiminen erilaisissa oppimisympäristöissä

1. Kestävän kehityksen merkitys ja omat vaikuttamisen mahdollisuudet

2. Kestävän kehityksen arvovalinnat ja ammattietiikka

4. Opiskelijoiden osallistuminen ja vaikuttaminen

ARVIOINTI- ALUE 3

KRITEERIT 19, 20 ja 21
Elinikäisen oppimisen avaintaidot

1. Ohjauspalveluiden suunnittelu

- Ihmisen elämänkaari ja eri elämänvaiheisiin liittyvät henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin tekijät
- Liikunta-alan palvelujärjestelmät ja toimijat sekä niiden tehtävät hyvinvoinnin edistämisessä
- Liikunta-alan toiminnan kestävä kehityksen näkökohdat, esim.
 - materiaalien, varusteiden ja välineiden terveellisyys, turvallisuus sekä tuotannon eettinen ja ympäristövastuullisuus
 - liikuntapaikkarakentamisen ympäristövaikutukset
 - luontoliikuntatapahtumien vaikutukset luonnonympäristöihin
 - materiaalien, energian, veden ja aineiden kulutus sekä jätteen synty liikuntapalveluissa ja tapahtumissa
 - liikuntapaikoille ja tapahtumiin liikkumisen energiankulutus ja päästöt
 - haitallisten kemikaalien käyttö
 - fyysisen ja psyykkisen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
 - yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen, syrjäytymisen ehkäisy
- Kestävä kehitys ohjauspalveluiden sisällöissä, esim.
 - syrjäytymisen ehkäisy ja syrjinnän käsittely
 - palveluiden esteettömyys (fyysinen, henkinen ja sosiaalinen)
 - monikulttuurisuus ja yhdenvertaisuus
 - yhteisöllisyyden ja osallistumismahdollisuuksien edistäminen
 - terveyst-, ravitsemus- ja liikuntakasvatus osana ohjaustyötä
 - ohjattavien opastaminen ympäristövastuullisiin toimintatapoihin
 - erilaisten, eri-ikäisten ja eritaustaisten ohjattavien tarpeiden huomioiminen ja heidän kanssaan toimiminen

2. Työprosessin materiaalitehokkuus

- **Materiaalitehokkuus työn suunnittelussa ja toteutuksessa, esim.**
 - ympäristövastuulliset ja eettiset hankinnat, ympäristömerkit
 - kertakäyttöisten tuotteiden käytön minimointi
 - pakkausjätteen vähentäminen ja palautettavat pakkaukset
 - materiaalien säästävä käyttö, kierrätysmateriaalien hyödyntäminen
 - kestävä ja pitkäikäiset laitehankinnat, laitteiden ja välineiden huolto
 - liikuntavälineiden ja varusteiden korjaus ja kunnostus
 - kemikaalien käytön vähentäminen ja haitallisten aineiden korvaaminen
 - tavaroiden yhteiskäyttö, lainaus tai vuokraus ostamisen sijaan
 - turhan tulostuksen ja kopioinnin minimointi
 - virtuaalisuuden hyödyntäminen työn suunnittelussa ja toteutuksessa
- **Jätteiden lajittelun, ongelmajätteiden käsittelyn ja materiaalien tavaroiden kierrätyksen toteutus työympäristössä, yhteiskunnan kierrätysjärjestelmät**

3. Työprosessin energiatehokkuus

- **Energiansäästömahdollisuudet liikunta-alan työympäristöissä, esim.**
 - tilojen lämmityksen ja ilmastoinnin säädöt, hukkalämmön hyödyntäminen
 - sisävalaistuksen ja ilmastoinnin tarve- tai aikaohjaus
 - energiansäästölamput, energiaa säästävät kylmälaitteet
 - vettä säästävät wc-istuimet, hanat ja suihkut
 - laitteiden säännöllinen huolto ja puhdistus sekä toimintakunnon seuranta
 - pesukoneet: täydet koneelliset, energiaa ja vettä säästävät ohjelmat
 - koneiden ja laitteiden energiatehokas käyttö
 - kuljetusten ja liikkumisen järjestäminen ympäristöä säästävällä tavalla

4. Työprosessin turvallisuus

- **Riskien tunnistaminen, turvallisuuden huomioiminen työn suunnittelussa ja toteutuksessa, esim.**
 - pelastussuunnitelma ja turvallisuusohjeet (kiinteistöt, liikuntatapahtumat)
 - työtehtävien ergonomia, fyysinen ja henkinen kuormitus
 - työpaikan lämpöolot, valaistus ja sisäilma
 - kynnysten, portaiden ym. vaarapaikkojen turvallisuus ja merkinnät
 - eri liikuntalajien, välineiden ja suorituspaikkojen turvallisuusohjeet
 - ensiaputaidot
 - koneiden ja laitteiden turvallinen käyttö, sähköturvallisuus
 - omavalvonta ja elintarvikehygienian vaatimusten huomioon ottaminen (esim. liikuntatapahtumat tai elintarvikkeiden jakelu liikuntatiloissa)
 - tietoturvallisuus ja vaitiolovelvollisuus
 - ohjattavien turvallisuudesta huolehtiminen erilaisissa ympäristöissä

KRITEERIT

15 ja 16

Työprosessin, työmenetelmien,
välineiden ja materiaalien
hallinta

OKKA

Liikunta-ala

5. Liiketoiminta ja yrittäjäyys

- **Ekotehokkuuden ja työsuojelun merkitys liiketoiminnan tulokselle**
- **Kestävä kehityksen hyödyntäminen alan yritystoiminnassa**
- **Laatu-, ympäristö- ja turvallisuusjärjestelmien vaatimukset työtehtävissä**

1. Vastuullisuus ammattialalla

- **Liikunta-alan kestävään kehitykseen liittyvät ohjelmat, esim.**
 - Suomen Liikunnan ja Urheilun Reilun pelin periaatteet
 - Liikunnan ja urheilun ympäristötyö ja ekomerkki (SLU)
 - Olympialiikkeen Agenda 21-ohjelma (Kansainvälisen Olympiakomitea)
 - Liikunnan ekomerkki
 - Terveys 2015 -kansanterveysohjelma
 - Kunnossa Kaiken Ikää –ohjelma
 - Valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinoista ja niiden toimeenpanosuunnitelma (2008)
 - Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista (2010)
 - Suositukset liikunnan edistämisestä kunnissa (STM 2010)
 - Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset (STM 2005)
 - Ikääntyneiden ihmisten ohjatun terveystiikunnan laatusuositukset (STM 2004)
- **Sosiaali- ja terveysalan kestävään kehitykseen liittyvä lainsäädäntö ja -määräykset, mm.**
 - ympäristönsuojelu
 - kuluttajansuojelu
 - terveydensuojelu
 - työturvallisuus
 - tasa-arvo ja yhdenvertaisuus
 - jätelainsäädäntö
 - elintarvikelainsäädäntö
 - kemikaalilainsäädäntö
 - jokamiehenoikeuksien periaatteet ja niihin liittyvä lainsäädäntö

2. Kestävän kehityksen teknologia ja käytännöt

- **Alan kestävästä kehityksestä edistävät käytännöt ja teknologia**
 - hyvinvointiteknologian kehitys
 - varusteiden kehitys
 - painotus ennaltaehkäisevään terveystyöhön
 - tietotekniikan hyödyntäminen liikunta-alan tuotteissa ja palveluissa
 - liikuntatilojen energiatehokkuutta parantavat ratkaisut

3. Ammattialan historia ja toimintaympäristön muutokset

- **Liikunta-alan historia ja kehitys, liikunta kansanterveyden edistäjänä**
- **Perinteiset alan työmenetelmät ja välineet ja niiden kehitys**
- **Yhteiskunnallisten muutosten vaikutukset ammattialaan, esim.**
 - mielenterveysongelmien, ylipainon ja elintapasairauksien lisääntyminen
 - lasten ja nuorten kunnan heikkeneminen
 - terveystottumusten muutokset
 - työelämän muutokset
 - muutokset perhe-elämässä ja väestön ikärakenteessa
 - lisääntyvät tarpeet lasten ja nuorten kasvun tukemiseen
 - lainsäädännön muutokset
- **Globalisaation vaikutus** (esim. sairauksien leviäminen)
- **Kuluttajien käyttäytymisen muutokset, eettiset ja ympäristöperusteiset valinnat**
- **Ympäristömuutosten vaikutukset, esimerkkejä:**
 - uusiutumattomien luonnonvarojen ja energiavarojen riittävyys
 - ilmansaasteiden, veden saastumisen ja ympäristön kemikalisoitumisen vaikutus ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin
 - ilmastonmuutoksen vaikutukset, mm. sääolot, katastrofit, ravinnontuotanto, luonnon monimuotoisuus, energiatehokkuuden ja päästöjen vähentämisen vaatimukset, sairauksien leviäminen uusille alueille ilmaston muuttuessa

OKKA

Liikunta-ala

KRITEERIT
17 ja 18

Työn perustana olevan tiedon
hallinta

1. Kestävän kehityksen merkitys ja omat vaikuttamisen mahdollisuudet

- **Ympäristöongelmien ja kestävän kehityksen kysymysten taustat, esim.** ilmastonmuutos, luonnonvarojen riittävyys, monimuotoisuuden kaventuminen, ympäristön saastuminen, ihmisoikeudet, kehitysmaiden tuotanto-olosuhteet ja tuottajien oikeudet, kulttuuriperinnön merkitys ja sen suojelu
- **Ympäristön, talouden ja hyvinvoinnin yhteydet ja ristiriidat**
- **Ihmisen toiminnan vaikutus ilmastonmuutokseen, yritysten, yhteiskunnan ja kuluttajien vastuu ilmastonmuutoksen torjunnasta**
- **Vaikuttaminen kansalaisena ja kuluttajana, kestävä toimintatavat omassa elämässä**
- **Vaikuttamisen mahdollisuudet ammattilaisena kestävän kehityksen asioihin (oman työn ja työyhteisön kehittäminen)**
- **Työhyvinvoinnin edistäminen ja oman työkyvyn ylläpito**

KRITEERIT
19, 20 ja 21

Elinikäisen oppimisen avaintaidot

3. Toimiminen erilaisissa oppimisympäristöissä

Ulkopuolisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen, esim.

- Vuorovaikutustilanteet erilaisten ihmisten kanssa ja kulttuurien kohtaaminen oppilaitoksen ulkopuolisissa ympäristöissä
- Kokemukset ja elämykset luonnossa tai rakennetussa ympäristössä
- Ympäristön muutoksen ja ihmisen toiminnan vaikutusten tarkastelu ja arviointi, ympäristön esteettisten ominaisuuksien arvottaminen
- Kokemukset kulttuurista ja taiteesta aidoissa ympäristöissä
- Mainosten analysointi, kaupan tuotteiden alkuperä
- Materiaalivirtojen hallintaan, ympäristöteknologiaan ym. tutustuminen (yritys, kierrätyskeskus, jätteenkäsittelylaitos, vedenpuhdistamo, ym.)

Oppilaitoksen oman ympäristön hyödyntäminen, esim.

- Sosiaalisten taitojen harjoittelu opetuksessa ja oppilaitoksen arjessa
- Kestävien työtapojen ja teknologian käytön harjoittelu
- Ympäristövastuullisten toimintatapojen harjoittelu oppilaitoksen arjessa (energian ja veden säästö, materiaalien säästävä käyttö)

2. Kestävän kehityksen arvovalinnat ja ammattietiikka

- **Kestävän kehityksen kysymysten käsittely ammattietiikan näkökulmasta, esim.** lasten ja nuorten oikeudet ja osallisuus, yksilön oikeuksien kunnioittaminen, moniarvoisuus ja yhdenvertaisuus, oikeudenmukaisuus, reilu peli, epäurheilijamaisuus, doping, syrjintä ja rasismi, seksuaalinen suuntautuminen, kasvatustavastuu, päihteettömyys, liikunta-alan vastuu luonnosta ja ympäristöstä, eettisesti vastuullinen kuluttaminen,
- **Omien kulutus- ja elämäntapavalintojen eettisyys**
- **Yleisten kestävän kehityksen eettisten kysymysten käsittely, esim.** luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, globaali ja ylisukupolvinen oikeudenmukaisuus, ympäristön kulttuurihistoriallisten ja esteettisten arvojen merkitys, hyvä elämä ja onnellisuus

4. Opiskelijoiden osallistuminen ja vaikuttaminen

Esimerkkejä opiskelijoiden osallistumisesta:

- Oppilaitoksen kestävän kehityksen työ (esim. kartoitukset, kestävän kehityksen ryhmä, keke-ohjelman suunnittelu, tapahtumat, viestintä)
- Oppilaitoksen ympäristöasioiden, viihtyisyyden, terveellisuuden tai turvallisuuden parantaminen
- Opetuksen ja oman oppimisen suunnittelu, arviointi ja kehittäminen
- Mukanaolo yhteisistä asioista päättävissä työryhmissä
- Osallistuminen työssäoppimispaikan kestävän kehityksen käytäntöjen parantamiseen
- Osallistuminen kestävän kehityksen hankkeisiin